

คำชี้แจง

รายงานการวิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย" เล่มนี้ เป็นผลงานค้นคว้าของท่านอาจารย์เพื่อ ทรัพย์สิน เป็นส่วนใหญ่ ข้าพเจ้าเป็นเพียงแคผู้ช่วยในการ รวบรวมเอกสารของท่านจากที่ต่าง ๆ มาเรียบเรียงขึ้นเป็นส่วน ๆ โดยแท้จริงแล้วท่านอาจารย์ เพื่อ ใค้ใช้เวลาส่วนใหญ่เกือบตลอดชีวิตของท่าน อุทิศให้แก่งานค้นคว้าเกี่ยวกับทางด้านศิลปกรรม ไทย โดยเฉพาะทางด้านจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการค่านิยมว่าท่านเป็นผู้รู้ท่านหนึ่ง เพียงแต่ท่านไม่ได้ทางด้านขีดเขียนให้ผลงานออกมาเป็นงานเขียนทางวิชาการ ดังนั้นจึง ไม่เป็นเรื่องที่น่าแปลกประหลาดอะไร ที่ผลงานค้นคว้าของท่านในอดีตหลายต่อหลายชิ้นที่ท่านเขียน เป็นรายงานส่งคณะจิตรกรรมประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร หรือที่ส่งยังกรมศิลปากร ได้ถูก ผู้ช่วยโอกาสนำไปเรียบเรียงเขียนขึ้นใหม่กลายเป็นอัตนะของตนเอง พิมพ์ลงในวารสารต่าง ๆ ทั้งนี้เพียงแต่มุ่งจะอวดความเป็นผลงานค้นคว้าของตนเอง ในทางเป็นจริงโบราณสถานซึ่งปรากฏใน รูปของศิลปกรรมค่านต่าง ๆ กลับถูกทำลายมากยิ่งขึ้น ทั้ง ๆ ที่ผู้นำผลงานของท่านไปเรียบเรียง ตีพิมพ์นั้น บางคนเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในกรมศิลปากรในสมัยนั้นด้วยซ้ำไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้นำเอา งานของท่านไปเป็นสะพานนั้น ไม่ได้เห็นแก่คุณค่าของศิลปกรรมโดยแท้จริง ในระยะหลังท่านจึง พอใจที่จะทำอะไรเรื่อย ๆ ในวงจำกัดมากกว่า

ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยงานวิจัยของท่าน ข้าพเจ้าเห็นว่าอัตนะของท่านในบางค่านน่าจะ มีค่าสูงหรือขอเขียนแต่เพียงเล็กน้อย ถ้าพิจารณาในแง่ความรู้หรือข้อเท็จจริงที่ได้รับ อัตนะ ส่วนน้อยนี้ก็มีคุณค่าสูง ดังนั้นจึงได้พยายามรวบรวมอัตนะของท่าน อันเกี่ยวเนื่องกับจิตรกรรมไทย ทั้งจากขอเขียน การสัมภาษณ์ เรียบเรียงไว้ในรายงานการวิจัยฉบับนี้ ตลอดจนนำเอาข้อคิดเกี่ยวกับเรื่อง เรื่องจิตรกรรมไทยที่น่าสนใจมาประมวลไว้เป็นภาคผนวก ทั้งของท่านและของผู้อื่น

โดยส่วนตัวของท่าน ท่านยอมรับว่าท่านไม่สามารถจะเรียบเรียงหรือเขียนค้นคว้า ออกมาในลักษณะทางวิชาการหรือตามรูปแบบของการเสนอในลักษณะงานวิจัย ท่านพอใจที่จะให้ เป็นอัตนะเฉพาะเรื่องมากกว่า ซึ่งเป็นการเสนออัตนะและข้อคิดเห็นในอีกแนวหนึ่ง โดยใครจะ เห็นด้วยหรือไม่ก็สุดแล้วแต่ และท่านจะพอใจอย่างยิ่งถ้าอนุชนรุ่นหลังจะส้างค่อ หรือค้นคว้า หลักฐานให้ลึกซึ้งหรือชัดเจนยิ่งขึ้น การเรียบเรียงอัตนะของท่านอาจารย์เพื่อมิใช่เป็นเรื่องง่ายนัก เพราะในหลาย ๆ เรื่องท่านยังไม่ต้องการจะให้เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยเกรงปัญหาอื่น ๆ จะ ตามมา บางเรื่องท่านก็ไม่ยอมเปิดเผยข้อเท็จจริงให้มากไปกว่าที่เป็นอยู่ แต่ข้าพเจ้าได้ขอ

อนุญาตท่านว่าเพื่อประโยชน์สำหรับอนุชนรุ่นหลัง ตลอดทั้งผู้ที่สนใจจะศึกษา จะได้อาศัยเป็นแนวทาง
ต่อไป ท่านจึงอนุโลมให้เปิดเผยในบางเรื่อง โดยท่านเห็นว่าบางเรื่องมีประเด็นที่ยังไม่ยุติ
ท่านอาจจะใช้เวลาทบทวนให้ชัดเจนกว่านี้ แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าจะเนิ่นนานออกไป จึงรวบรวม
เท่าที่เห็นว่าจำเป็นและสำคัญมาเสนอ

โดยที่ทัศนะของท่านเกี่ยวกับจิตรกรรมที่เสนอโดยตอเนื่องนั้น มีค่อนข้างจำกัด ข้าพเจ้า
พยายามจะสัมภาษณ์ท่านให้เกิดความต่อเนื่อง ก็มีปัญหาเรื่องส่วนตัวบางประการ และที่ท่านพอใจจะ
เล่าในสิ่งที่ท่านประทับใจหรือสนใจ ทั้งยังมีข้อจำกัดที่ข้าพเจ้าไม่ได้พื้นฐานทางด้านจิตรกรรมหรือ
ศิลปกรรมอยู่อีกด้วย ข้าพเจ้าเสนอให้มีผู้ช่วยท่านที่มีพื้นฐานทางด้านนี้ ท่านก็ยังไมพร้อมที่จะรับ ดังนั้น
จึงเรียบเรียงออกมาเป็นตอน ๆ ไป ในการลำดับความต่อเนื่องนั้นข้าพเจ้าจะได้หาโอกาสสัมภาษณ์
ท่าน ให้อธิบายในบางประเด็นให้กระจ่างยิ่งขึ้น

ในความรู้สึกของข้าพเจ้า ถึงแม้งานชิ้นนี้จะเรียกเป็นงานวิจัยไม่ได้เอาเลย โดยถ้า
เอาหลักเกณฑ์ทางวิชาการเข้ามาจับ แต่ข้าพเจ้าก็เห็นว่าขอเสนอของท่านบางส่วนน่าจะสั้น ๆ ก็
ดูจะมีคุณค่ามาก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้รู้หรือผู้สนใจว่าจะยอมรับได้มากหรือน้อยเพียงใด

ในด้านของการค้นคว้าวิจัย ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักวิชาการทางด้านการศึกษาเข้าไป
จับ แต่ท่านก็พยายามใช้เวลาของท่านทำงานค้นคว้าดังกล่าวมาก ซึ่งก่อนหน้าท่านได้สำรวจ
มาอย่างละเอียดแล้วหลายครั้งหลายหนด้วยกัน ที่น่าประหลาดใจสำหรับข้าพเจ้าและเชื่อว่าอีก
หลาย ๆ ท่านคงจะคิดเช่นเดียวกับข้าพเจ้า คือท่านสนใจและมีความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม
โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงสร้างของโบสถ์ วิหาร และเจดีย์ต่าง ๆ มิใช่น้อย ข้าพเจ้ามีทัศนคติ
งานสำรวจในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งเชื่อว่าเมื่อใดที่มันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาศิลปแบบอย่าง
ทางด้านโครงสร้างสถาปัตยกรรมไทย โดยมีภาพประกอบลายเส้นฝีมือของท่านเป็นจำนวนมาก ซึ่ง
นอกจากทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์แล้ว (เพราะบางแห่งสูญสลายไปหมดแล้ว) งาน
ลายเส้นยังทรงคุณค่าทางด้านศิลปะฝีมือชั้นครูอีกด้วย

ถ้าจะมีขอบภาพหรือขอชวนคำทักใด ๆ จากการเรียบเรียงเอกสารงานวิจัยนี้
ขอให้ความผิดพลาดนั้น ๆ เป็นของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว เพราะท่านอาจารย์เพื่อมีส่วนเกี่ยวของ
ทางด้านนี้น้อยมาก ทั้งท่านยังมีข้อจำกัดทางด้านสุขภาพและสหายตา ซึ่งทำให้งานวิจัยดังกล่าวนี้
ไม่สมบูรณ์ตามความประสงค์ของท่านเอาเลย

อนันต์ วิริยะทิพย์